

*Olid ajad,
olid moed*

Tartu Ülikooli Raamatukogu
KALENDER
2012

Tartu Ülikooli Raamatukogu 2012. aasta kalendralbum keskendub oma rariteetsete piltidega ja kommentaaridega möödunud aegade moele, eeskätt 19. sajandi Tartu moepildile.

1786. aastal rajasid kirjastaja Friedrich Justin Bertuch (1747–1822) ja kunstnik Georg Melchior Kraus (1737–1806) Weimaris ajakirja *Journal des Luxus und der Moden*. Populaarne kuukiri ilmus ühtekokku 42 aastat, registreerides ajaloopohhide vaheldumisel suure täpsusega nii kultuurilisi kui ühiskondlikke muutusi. Teemaspekter hõlmas koos peamise ehk moega (riietus, ehted, nõud, mööbel jm) ka kunsti, kirjandust, teatrit, muusikat, arhitektuuri ja seltskonnaelu. Ajakiri alustas hilisrokoko ajal ning edastas järgnevalt Prantsuse revolutsiooni aegset ja ampiirmoodi, oma ilmumise viimasel perioodil biidermeisterstiili. Varjamatult kasutati selles mõni kuu varem ilmuma hakanud esimese prantsuse moeajakirja eeskujuna ja materjali, samuti võeti seda üle ka teiselt moodi dikteerivalt maalt – Inglismaalt. Ajakirja esimestel aastatel valmistas illustratsioonide eeljoonistused ja gravüürid ning koloreeris trükitud tahvlid peaaegu eranditult selle üks väljaandjaid, kunstnik G. M. Kraus ise. Suures osas pärinevad tema sulest ka informatiivsed ja mõnusa huumoriga pikitud moekommentaarid.

Väljaandjate valgustuslik eesmärk koolitada maitset ja hindamisvõimet ning idee siduda kaasaegsed moepüüdlused pilguga ajalukku olid väga menukad. Ajakiri levis kogu Euroopas, eeskätt aga Kesk- ja Põhja-Saksamaal ning Läänemere regioonis, seda soetasid endale nii haritlasperekonnad, majanduselus tõusuteel pankurid ja kaupmehed kui ka aadlikud ja ametnikud.

Bertuchi-Krausi alustatud ajakiri ja hilisemad, samuti eelkõige saksa moeväljaanded jõudsid kujundama moekäitumist ka Eesti- ja Liivimaal. Siingi väljendus see nii aktuaalse moestiili järgimises kui moeliialdustes. Tartu linna moepilti mõjutas 19. sajandil oluliselt ka selle hariduslinna staatus – ülikooli professorid, ametnikud ja üliõpilased, samuti gümnaasiumiõpetajad ning -õpilased kandsid Vene riigis ametiaastmete ja ametkondade järgi täpselt määratletud tsiviilvormi. Oma kuldsete tikandite ja muude tunnusmärkidega oli see särav ja uhke, teisalt aastakümneid kehtivana vanamoodne – moe uuendusi ei tohtinud vormi juures isetegevuslikult kasutada. Võimalik, et moemuutustele ei reageerinud alati väga kiiresti ka linnas tooni andev ja juba oma loomult alalhoidlikum balti aadel. Olnud varem kõrgklassi privileeg, hakkas mood aja jooksul avaldama mõju ka vähem varakatele linnakodanikele, samuti linnas tegutseva eestlastest teenijarahva rõivastusele. Ilmusid esimesed eestikeelsed õmblemisõpetused, rõivalõiked ja moejuhised, üha enam suurenes eestlaste osakaal nii moega seotud tootmises kui äris.

Koostajad

The album calendar of Tartu University Library for 2012, with the rare pictures as well as with the commentaries, focuses on fashion of the past, primarily the 19th-century fashion scene in Tartu.

In 1786, the publisher Friedrich Justin Bertuch (1747–1822) and the artist Georg Melchior Kraus (1737–1806) founded the journal *Journal des Luxus und der Moden* in Weimar. The popular monthly was published for 42 years altogether. With great precision, it recorded both cultural and social changes at the turn of the ages. Besides its main theme, fashion (clothing, adornments, dishes, furniture, etc.), the journal also dealt with art, literature, theatre, music, architecture, and social life. Started in the final period of Rococo, the journal subsequently conveyed the French Revolution and Empire fashion, and in its last period of publication, it represented the Biedermeier style. The journal openly followed the example and used the materials of the first French fashion journal, which had started publication a few months earlier, just as it followed the example of another fashion-dictating country – England. In the journal's first years, preliminary drawings and engravings for the illustrations were made and printed plates illuminated almost exclusively by one of its publishers, the artist G. M. Kraus himself. He is also the author of most of the informative and pleasantly humorous fashion commentaries.

The publishers' enlightening purpose of training the readers' taste as well as their ability to appraise, and their idea to connect contemporary aspirations in the field of fashion with a look into history enjoyed great success. The journal spread throughout Europe, but primarily in Central and Northern Germany as well as in the Baltic Sea region. It was acquired by learned families, by bankers and merchants on their way to success, and by noblemen and officials.

The journal established by Bertuch and Kraus, and later fashion publications, mostly German ones again, reached out to influence people's fashion behaviour in Estonia and Livonia as well. The latter was expressed, as everywhere else, both in following the current fashion and in fashion excesses. The fashion scene in the town of Tartu in the 19th century was also substantially influenced by its status as a seat of education: university professors, officials, and students as well as gymnasium teachers and students in czarist Russia wore civil uniforms precisely determined by rank and office. With their golden embroideries and other insignia, these were bright and showy; on the other hand, worn for decades, they were old-fashioned: to apply fashion innovations to the uniform on one's own initiative was not allowed. Besides, the Baltic nobility, who was setting the pace in town and was more conservative by its very nature, may not have always reacted to changes in fashion very quickly. Formerly a privilege of the upper classes, in the course of time fashion also began to influence the clothing of the less affluent town citizens and of the Estonian servants working in town. The first Estonian-language drawing instructions, clothes patterns, and fashion directions appeared, and the percentage of Estonians active in fashion-related production process and business was continually on the rise.

The compilers

Olid ajad,
olid moed

Georg Melchior Kraus. Moeillustratsioonid ajakirjast
Journal des Luxus und der Moden (1786, 1788)
Georg Melchior Kraus. Fashion illustrations
from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (1786, 1788)

2012

JAANUAR / January

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
52							I Uusaasta
1	2	3 Vabadussõjas võidelnute mälestuspäev	4	5	6 Kolmekuningapäev	7	8
2	9	10	11	12	13 Nuudipäev e. kanutipäev	14 Taliharjapäev	15
3	16	17 Tõnisepäev	18	19	20	21	22
4	23	24	25 Paavlipäev; tatjanapäev	26	27 Holokausti ohvrite mälestuspäev	28	29
5	30	31					

23. jaanuar – Tartu ülikooli raamatukogu kauaaegse direktori Friedrich Puksoo (1890–1969) 122. sünniaastapäev
23 January – 122nd birthday of Friedrich Puksoo (1890–1969), the long-time director of Tartu University Library

Georg Melchior Krausi (1737–1806) moeillustratsioonid ajakirjast *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, oktoober 1786, august 1788). Koloreeritud ofort. R XVI 114

18. sajandi lõpuaastail levisid Inglismaalt – eneseteadliku kodanluse maalt – kõikjale loomulikkust ja praktilisust taotlevad moeideed. Rokokoomoe siluett ning luksuslikud detailid elasid, eriti Prantsusmaal, siiski oma elu edasi.

Daam G. M. Krausi moeillustratsioonil kannab korvseelikut, mille laius on koondunud külgedelt taha. Korsetiga peenike-seks nõõritud pihta katab moodne, varem üksnes koduriietu-sena käibel olnud lühike jakk *caraco*. Lahtiste hõlmade vahelt paistvat pihikut kaunistab kahaneva suurusega lehvide rida, dekolteed katab fišüü – kergest kangast luksuslikult kroo-getega kaunistatud kaelarätt. Parukas on kaotanud eelmis-tele kümnenditele omase ekstreemse kõrguse ja muutunud vabamalt langevaks, säilitanud aga stiielelemendina kaks jäika lokirulli külgedel. Soengut kroonivat musta ölgkübarat ilustavad valged pärlitega kreplindid ja valged suled – kogu toredus, millega eelnenud kümnendeil kaunistati soengut, kinnitati nüüd kübaratele või tanudele.

Läbi prilliklaasi kiikav keigarlik noorhärna kannab moodsat ingliselõikelist frakikuube, mis on eest küll rohkem avatud kui inglise moes kombeks, sellele omaselt aga kitsaste käis-tega ja kõrge kraega. Värvitoonid on siiski rokokoolikult heledad ja õrnad. Lopsakate sissekoo-tud või tikitud lillmustrite asemele on astunud triibud. Sama hele triibumuster kordub ka sukkadel. Vest on varasema moega võrreldes lühem ja tugevates rõõmsates toonides, lisades heledale üli-konnale elava värvilaigu. Rokokoopära-sed on üle revääride ulatuvad särgipitsid ja parukas, mis on selja taga patsi seotud ja kõrvade kohal jäikadesse lokkidesse seatud, samuti kolmnurkkübar ning madalakontsalised kaunistusega kingad.

Daam meestemoest laenatud lõikega ratsaülikonnas (*Journal des Luxus und der Moden*, 1787)

A lady in a riding habit with a cut borrowed from men's fashion (*Journal des Luxus und der Moden*, 1787)

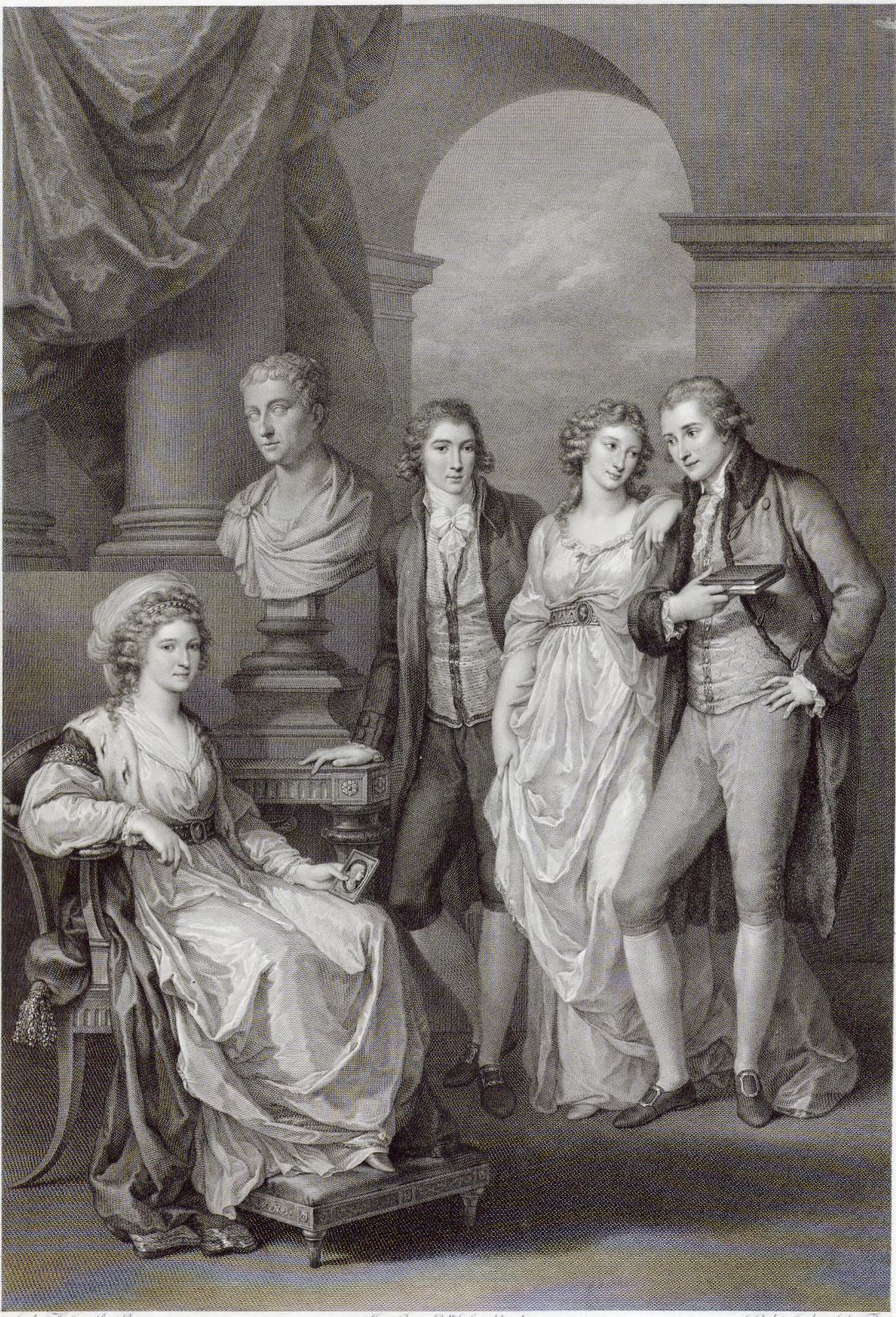

Georg Melchior Kraus's (1737–1806) fashion illustrations from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, October 1786, August 1788). Coloured etching. R XVI 114

In the late 18th century, England, the land of self-confident bourgeoisie, was the place from which fashion ideas aiming at naturalness and practicality spread everywhere. The silhouette and the luxurious details of the Rococo fashion still continued, particularly in France.

The lady on the fashion illustration wears a farthingale, the width of which has been drawn back from the sides. The corseted slender waist is covered with a fashionable short jacket *caraco*, formerly used on informal occasions only. The bodice showing from the open flaps is decorated with a row of decreasing bows; the décolletage is covered with a fichu, a scarf made of light cloth and luxuriously decorated with frills. The wig has lost the extreme height characteristic of the previous decades and falls more freely, but it has retained two stiff round curls at the sides as stylistic elements. The black straw hat crowning the hairdo is embellished with white crepe ribbons with pearls, and with white feathers: the whole splendour, which was used to decorate the hairdo in the preceding decades, was fixed on hats or caps now.

The young dandyish gentleman looking through a spectacle glass wears a modern tailcoat cut in English style, which is, however, more open at the front than is customary in English fashion, but the narrow sleeves and high collar are in keeping with it. The tones are still light and mild as is characteristic of Rococo. Exuberant woven or embroidered flower patterns have been superseded by stripes. The stockings also have a similar light striped pattern. The waistcoat is shorter in comparison with earlier fashion, and in intensive merry tones, adding a vivid spot of colour to the light suit. The shirt lace stretching over the lapels; the wig, twisted into a plait at the back and arranged into stiff curls on the ears; and the three-cornered hat as well as the decorated low-heeled shoes, are all characteristic of Rococo.

Raffaello Morghen. Vürstinna Jekaterina Petrovna Barjatinskaja, sünd. printsess von Holstein-Beck, perekonnaga. A. Kauffmanni järgi. 1790. a-d
Raffaello Morghen. Princess Yekaterina Petrovna Baryatinskaya, née Princess von Holstein-Beck, with her family. After A. Kauffmann. 1790s

2012 VEEBRUAR / February

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
5			1	2 Tartu rahulepingu aastapäev; küünlapäev	3	4	5
6	6	7	8	9 Luuvalupäev	10	11	12
7	13	14 Valentinipäev	15	16 Leedu iseseisvuspäev	17	18	19
8	20	21 Vastlapäev	22 Talvine peetripäev	23	24 Iseseisvuspäev	25	26
9	27	28	29				

23. veebruar – Eesti Vabariigi 94. aastapäeva kontsertaktus Tartu Ülikoolis
23 February – festive concert meeting to commemorate the 94th anniversary of the Estonian Republic

Raffaello Morghen (1758–1833). Vürstinna Jekaterina Petrovna Barjatinskaja, sünd. printsess von Holstein-Beck, perekonnaga. A. Kauffmanni järgi. Vasegravüür, ofort. 1790. a-d. ÜR 84

18. sajandi ühe tuntuima naiskunstniku Angelika Kauffmanni maali järgi loodud gravüüril on kujutatud istumas vürstinna Jekaterina Barjatinskaja (1750–1811), seisavad tema poeg Ivan Barjatinski (1767–1830) ja tütar Anna (1774–1825) koos abikaasaga, ülemõumeister krahv Nikolai Tolstoiga (1761–1816). Maal valmis Roomas 1790. aastate algul, kus Euroopa-reisil viibiv vürstinna tegeles Kauffmanni ringkonnas metseenlusega.

Klassitsistlikus interjööris kujutatud malbel grupiportreel on näha juba sajandilõpule iseloomulikku vabama löikega rõivastust. Daamid kannavad kergest kangast ja salenenud joonega, särgisarnaseid kleite, mida on nimetatud Marie Antoinette'i järgi *chemise a la reine* 'särk kuninganna moodi'. Loomulikust vöökohast kõrgemale tõstetud taljet rõhutavad laiad vööd. Härradel on ingliselõikelised küpsetes värvitoonides kuued ning lühikesed mustrilised siidvestid, kitsad põlvpüksid ning madalakontsalised pannalkingad. Kogu perekond on vabanenud puuderdatud parukaist, siiski on krahvi soengus rokokoomoest tuttavad jäigad juukserullid ning pats, daamide soenguis langevad lokid hoopis vabamalt. Vürstinna juukseid katab õhukesest kangast turbanitaoliselt keeratud peakate.

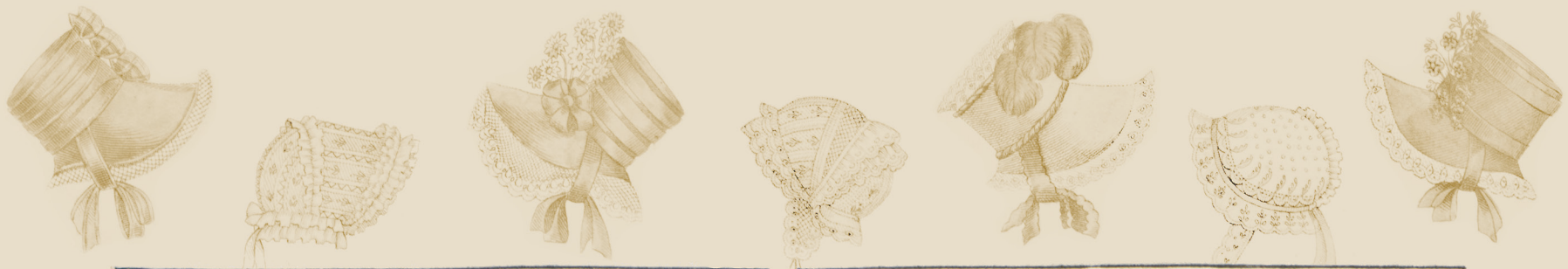
Raffaello Morghen (1758–1833). Princess Yekaterina Petrovna Baryatinskaya, née Princess von Holstein-Beck, with her family. After A. Kauffmann. Engraving, etching. 1790s. ÜR 84

This engraving, created after a painting by Angelika Kauffmann, one of the best-known female artists of the 18th century, depicts Princess Yekaterina Baryatinskaya (1750–1811) sitting; and her son Ivan Baryatinsky (1767–1830), as well as her daughter Anna (1774–1825) with her husband, Constable Count Nikolai Tolstoy (1761–1816), standing. The painting was completed in the early 1790s in Rome, where Princess Baryatinskaya, while travelling in Europe, acted as a Maece-nas in Kauffmann's circle.

In this modest group portrait set in a Classicistic interior, we can see the clothing with a freer cut characteristic of the end of the century. The ladies wear dresses called *chemise a la reine* after Marie Antoinette; these resemble the shirt, are made of a light cloth, and have a more slender line. The waist, which has been raised higher than the natural waist-line, is emphasized by wide belts. The gentlemen wear coats in mature colours cut in English style, and short patterned silk waistcoats, narrow breeches, and low-heeled buckled shoes. The whole family have abandoned powdered wigs, but the count's hair still has stiff curls familiar from the Rococo fashion, as well as a plait; the ladies' locks fall much more freely. The princess's hair is covered by a headgear wound like a turban, made of a thin cloth.

Daam kleidis en chemise ja sama löikega ülekuues (Journal des Luxus und der Moden, 1788)

A lady in a dress en chemise and in an overcoat with the same cut (Journal des Luxus und der Moden, 1788)

Moeillustratsioonid ajakirjast *Journal des Luxus und der Moden* (1810, 1811)
Fashion illustrations from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (1810, 1811)

2012

MÄRTS / March

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
9				1	2	3	4
10	5	6	7	8 Rahvusvaheline naistepäev	9	10	11
11	12	13	14 Emakeelepäev	15	16	17 Käädripäev	18
12	19	20 Kevade algus	21 Pendipäev	22	23	24	25 Paastumaarjapäev; Üleminek suveajale
13	26	27	28	29	30	31	

25. märts – Skytte päev. Liivimaa kindralkuberner Johan Skytte (1577–1645) oli Tartu ülikooli asutamise algataja ja esimene kantsler
25 March – Skytte Day at the University of Tartu. Johan Skytte (1577–1645), the governor general of Livonia, initiated the foundation of the University of Tartu and was its first chancellor

Moeillustratsioonid ajakirjast *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, oktoober 1810, juuni 1811). Kolo-reeritud ofort. R XVI 114

Pärast Prantsuse revolutsiooni muutus mood radikaalselt. Kadusid puuderdatud parukad, naistemoes rinna alla viidud vöökoht peitis daamide loomuliku talje ning selle peeneks-nöörimine muutus tähtsusetuks. Meestemoes jätkus inglise stiili võidukäik, heledate rokokoovärvide asemele tulid külastatud ja tumedad toonid. Uus riietumisstiil sai imperaator Napoleon I valitsusaja järgi nimeks ampiir ja võis oma lihtsuse ja mugavuse tõttu olla Napoleoni sõdades vaesunud rahvale üsna meelepärane.

Inglise stiilis riietunud elegantne mees Pariisist kannab pika taljega ja musta siidkraega, sel aastal eriti armastatud rohelist värvi frakikuube, triibulised pantaloonid on võtnud üsnagi tänapäevaste pükste vormi. Kogu toredus on koondunud särgikraesse ja kaelasidesse, seal esines ka kõige rohkem moest tingitud liialdusi.

Daami vabalt langevat lihtsalõikelist kergest kangast kleiti kaunistavad üksnes rüüsid sügava dekoltee servas ning allääres. Lühikesi käiseid täiendavad õlavarreni ulatuvad pikad heledad kindad. Teine vältimatu aksessuaar on peenest kangast luksusliku tikandiga õlasall, mis on jäetud lebama postamendile. Daam kannab väikest rüüsilist tanu. Ajastule iseloomulik peakate oli ka lõua alt kinnitatav kapottkübar, mille serv võis olla moega kaasas käies kord kitsas, kord kandja nägu varjavalts lai. Daamide kübarad, samuti meeste kaelasidemed ning kraed andsid enim ainet moeainelisteks pilkepiltideks. Nii daam kui härra kannavad madalaid kontsata kingi, lühikeste juuste soeng on antiigile omaseks peetult lihtne.

Fashion illustrations from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, October 1810, June 1811). Coloured etching. R XVI 114

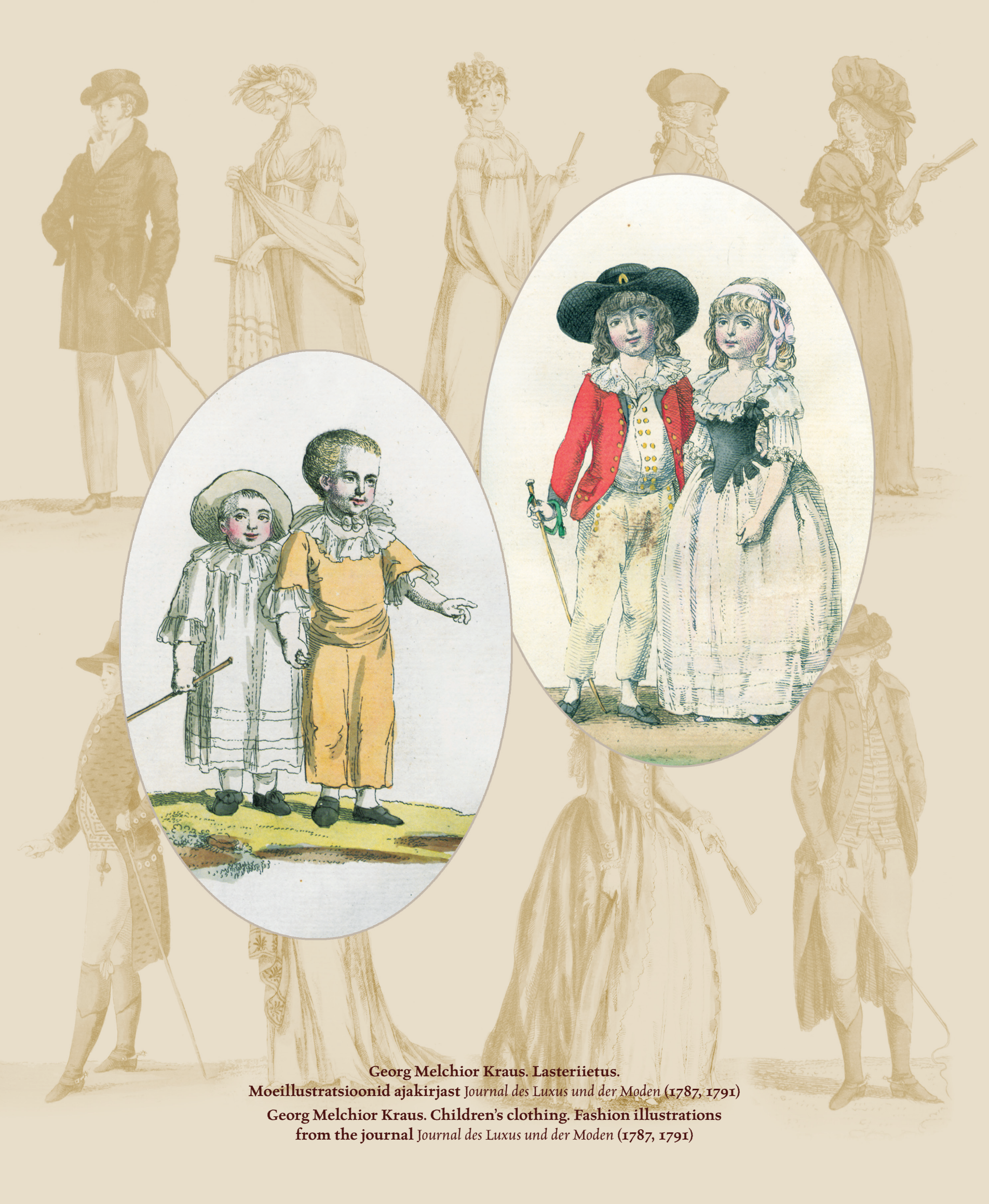
After the French Revolution, radical changes took place in fashion. Powdered wigs disappeared; in women's fashion, the waistline was taken below the bosom, thus hiding the lady's natural waist and making its thinning by cording irrelevant. In men's fashion, the English style continued its triumphal progress, the light Rococo colours were superseded by saturated and dark tones. The new fashion style was called Empire after the reign of Emperor Napoleon I; since it was simple and comfortable, it may have been quite pleasing to the people, who had been impoverished by the Napoleonic Wars.

The elegant Paris man dressed in English style wears the green tailcoat with a long waist and a black silk collar (this particular green colour was especially popular in that year); his striped pantaloons look quite modern. The whole splendour is concentrated into the shirt collar and the cravat; it was here that most of the excesses due to fashion occurred.

The lady's freely falling dress of simple cut made of a light cloth is only decorated with ruches on the side and bottom of the low décolletage. The short sleeves are complemented by long light sleeves reaching the upper arm. Another indispensable accessory is the shawl of fine cloth with a luxurious embroidery, which has been left lying on a postament. The lady wears a small cap with ruches. Another headgear characteristic of that age was the bonnet fastened below the chin; its brim could be either narrow or so wide as to cover the face, depending on the current fashion. The ladies' bonnets as well as the men's neckwear provided most of the material for fashion caricatures. Both the lady and the gentleman wear low heelless shoes, and their short haircuts are simple, which is considered to be characteristic of classical antiquity.

Karikatuur Nähtamatud
(*Journal des Luxus und der Moden*, 1806)

The caricature *The Invisibles*
(*Journal des Luxus und der Moden*, 1806)

Georg Melchior Kraus. Lasteriietus.
Moeillustratsioonid ajakirjast *Journal des Luxus und der Moden* (1787, 1791)
Georg Melchior Kraus. Children's clothing. Fashion illustrations
from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (1787, 1791)

2012

APRILL / April

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
13							I Karjalaskepäev; palmipuudepüha
14	2	3	4	5	6 Suur reede	7	8 Esimene ülestõusmispüha
15	9 Teine ülestõusmispüha	10	11	12	13	14 Künnipäev	15
16	16	17	18	19	20	21	22
17	23 Rahvusvaheline raamatupäev; jüripäev	24	25 Markusepäev	26	27	28	29
18	30						

Georg Melchior Kraus (1737–1806). Lasteriietus.
Moeillustratsioonid ajakirjast *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, veebruar 1787, oktoober 1791).
Koloreeritud ofort. R XVI 114

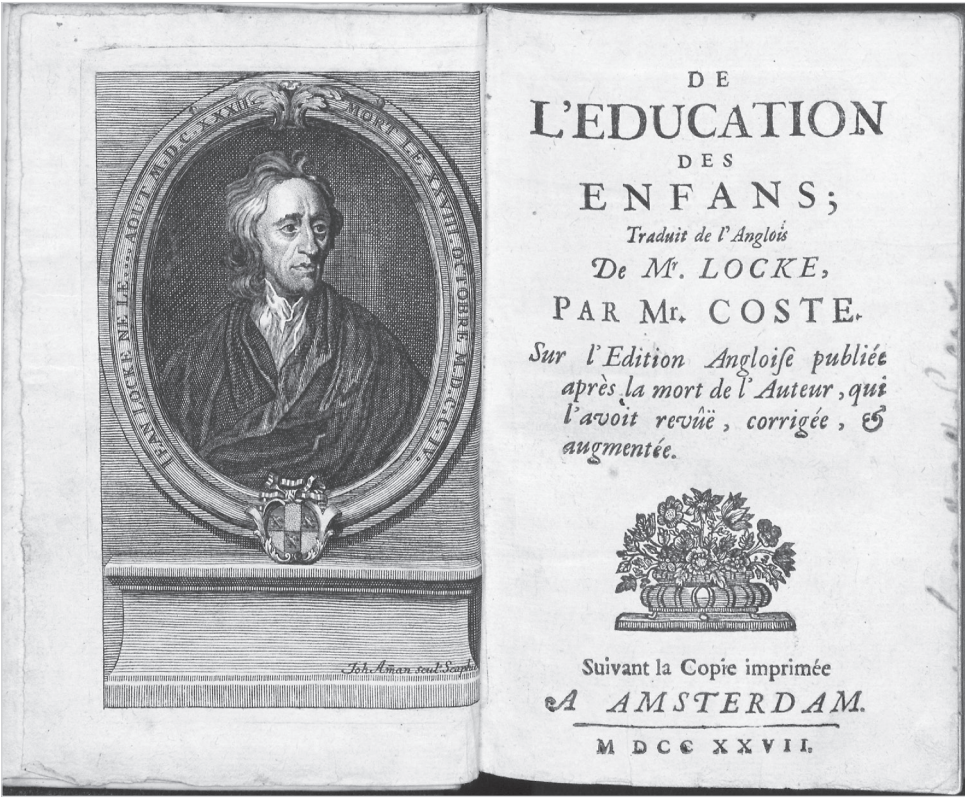
Inglase John Locke'i kasvatuspõhimõtete eeskujul hakati tähelepanu pöörama ka saksa laste füüsi- paremale kujundamisele. Olulist rolli nähti otstarbekal ja tervislikul rõivastusel, mis pidi oma materjalipehmuses, vormis, mõõtudes ja ilmastikule vastavuses võimaldama lapsel vabalt liikuda ja mängida. Ajakiri rõhutas lastemoe uusi põhimõtteid – vabalt langevad, otsmikult isegi kärbitud juuksed, siseruumis peakattest loobumine, õhukesest materjalist laiemal vormiga kingad, soovitusel lõdvemalt siduda nõorkorsetti, mida peeti kopsuhaiguse ja ülakeha vääringu põhjustajaks jms. Sel ajal edumeelseks peetud rõivastused lapsed parempoolsel pildil näivad siiski kitsastesse kostüümidesse kammitsetud täiskasvanutena. Vasakul näeme kardinaalselt erinevat lastemoodi Pariisist, neli aastat hilisemast ajast. Sellele soovitas ajakiri läheneda aegamisi, hakates juurutama lähedalõike- list riietust, väikesed poisid aga võiksid kanda särki koguni püksteta – mood, mida maalapsed juba tunnevad, aga kõrg- klassidki peaksid omaks võtma.

Georg Melchior Kraus (1737–1806). Children's clothing. Fashion illustrations from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, February 1787, October 1791). Coloured etching. R XVI 114

Following the pedagogical principles of the Englishman John Locke, more attention came to be paid to the better molding of German children's physique as well. Important role in achieving this was to be played by practical and healthy clothes. By their softness, form, size, and suitability for different weather conditions, the clothes were to allow the child to move and play freely. The journal emphasized new principles in children's fashion: freely falling hair, which could even be cropped on the forehead; headgear should not be worn indoors any more; shoes should be made of a thin material and have a larger form; the corset, which was thought to cause lung disease and deformity of the upper body, should be tied more loosely; etc. The children in the right picture, who wear clothes considered to be progressive at that time, still seem to look like grown-ups fettered by narrow costumes. The picture on the left shows radically different children's fashion from Paris four years later. The journal recommended to approach that kind of fashion slowly: loosely cut clothes should be adopted, and small boys were even advised to wear the shirt without trousers – the fashion known to rural children, but should be adopted by upper classes as well.

J. Locke'i teose *Mõtteid kasvatuses*
tõlge prantsuse keelde.
Amsterdam, 1727

French translation of J. Locke's *Some*
Thoughts Concerning Education.
Amsterdam, 1727

Portreid Eduard Hau sarjast Sammlung von Portraits der Professoren an der Kaiserlichen Universität zu Dorpat 1837–1839
Portraits from Eduard Hau's series Sammlung von Portraits der Professoren an der Kaiserlichen Universität zu Dorpat 1837–1839

2012

MAI / May

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
18		I Kevadpüha; volbripäev	2	3	4	5	6
19	7	8	9 [☐] Euroopa päev; nigulapäev	10	11	12	13 [☐] Emadepäev
20	14	15	16	17 Taevaminemispüha	18	19	20
21	21	22	23	24	25 Urbanipäev	26	27 Esimene nelipüha
22	28 Teine nelipüha	29	30	31			

3. mai – Tartu ülikooli taasavamise 210. aastapäev
3 May – 210th anniversary of the reopening of the University of Tartu

10.–13. mai – Tartu kirjandusfestival *Prima Vista*
10–13 May – Tartu literary festival *Prima Vista*

Portreid Eduard Hau (1807–1888) sarjast *Sammlung von Portraits der Professoren an der Kaiserlichen Universität zu Dorpat* Lito, G. Fr. Schlateri töökoda. 1837–1839. ÜR 828–908; E. Hau. **Prof. Karl Blumi portree.** Akvarell. 1838. ÜR 4271

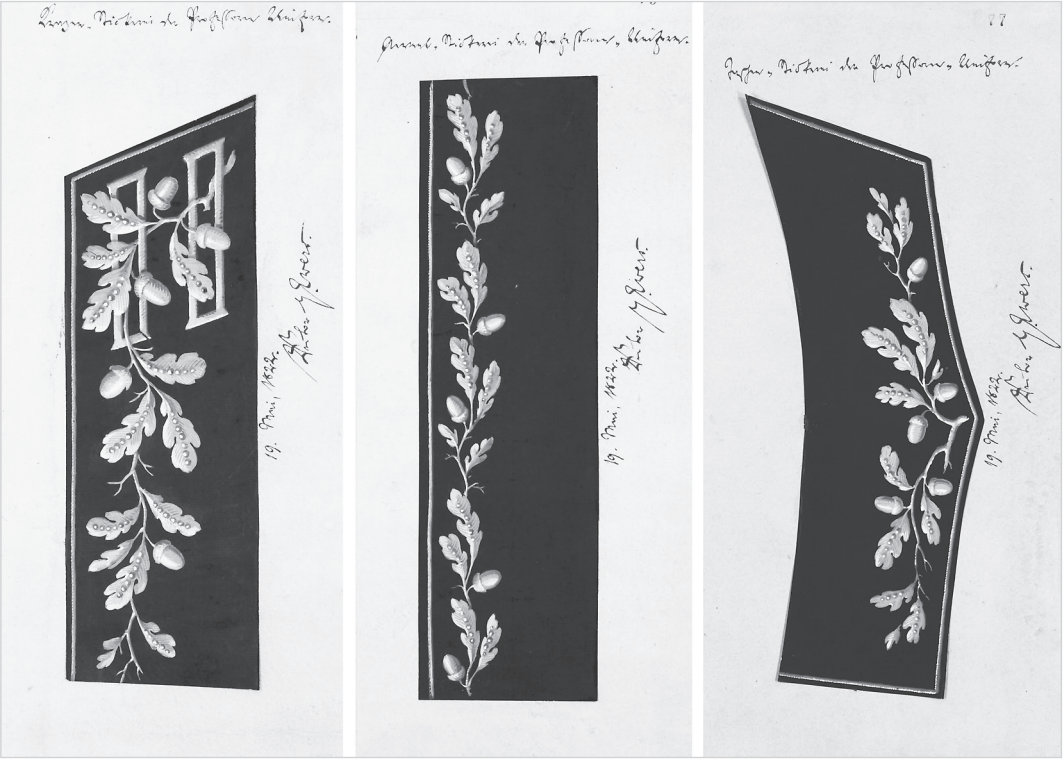
Tsiviilvormi kandmine oli Vene keisririigis 19. sajandil ametiastmete ja ametkondade järgi üksikasjadeni reglementeeritud. Tartu professorid kandsid mustast sametist püstkraega ja käänistega tumesinist valge alussärgi ja vestiga vormikuube. 1822. aastal muudeti professori, üliõpilase ja pedelli vormikuue kuldsed tikandimustrid pidulikumaks. Ülikooli gravöör ja joonistusõpetaja Karl August Senff valmistas korrektseid eeskujujoonised ning Tartu rätsepatel peeti silma peal, et kuue löige ja tikandid oleksid täpsed.

1834. aasta tsiviilvormi määrus muutis professorite paraadvormi tikandid veelgi rikkalikumaks ja säravamaks, kuid lubas igapäevaselt kanda allapööratud sametkraega ja riigivapikujutist kandvate metallnööpidega tumesinist vormifrakki ning sama värvi pantaloone. Valge kõrval oli lubatud ka must vest ja must siidist kaelaside, mille sidumiseks oli mitmeid mooduseid. Moeuuendustest tingitud omavoli, nagu näiteks värvilise, triibulise või ruudulise vesti kandmine, oli keelatud. Nõudeks oli korralikult raseeritud lõug, kõne alla võis tulla üksnes pöskhabe.

Portraits from Eduard Hau’s (1807–1888) series *Sammlung von Portraits der Professoren an der Kaiserlichen Universität zu Dorpat* Lithograph, Fr. Schlater’s printing shop. 1837–1839. ÜR 828–908; E. Hau. **Portrait of prof. Karl Blum.** Watercolour. 1838. ÜR 4271

The wearing of civil uniform in 19th-century czarist Russia was minutely regulated by rank and office. Tartu professors wore a dark blue uniform coat with a black velvet stand-up collar and lapels; it was worn with a white undershirt and a white waistcoat. In 1822, the patterns of the golden embroideries of the uniform coats of professor, student, and bedel became more festive. The university engraver and drawing teacher Karl August Senff made accurate example drawings for these, and Tartu tailors were monitored to ensure that the cut and embroideries of the coat be accurate.

The 1834 regulation on civil uniform made the embroideries of the professors’ festive uniform even more abundant and bright, but it allowed the professors to wear daily a dark blue uniform tailcoat with a turn-down velvet collar and metal buttons bearing the image of the state arms, and pantaloons of the same colour. Besides a white waistcoat, black one was allowed, as well as a black silk cravat, which could be tied in various ways. Self-will due to fashion innovations, such as wearing a coloured, striped, or checked waistcoat, was forbidden. Properly shaven chin was required; only whiskers could come into question.

Karl August Senff. **Professori vormikuue krae, kääniste ja tasku tikandid.** 1822. EAA, F 402, n. 5, s. 9

Karl August Senff. **Embroideries of the collar, lapels, and pocket of the professor’s uniform coat.** 1822. EAA, F 402, n. 5, s. 9

Eduard Hau. Stud. Amberg. 1830. a-te keskpaik /mid-1830-s

2012

JUUNI / June

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
22					I Lastekaitsepäev	2	3
23	4 Eesti lipu päev	5	6	7	8	9	10
24	11	12	13	14 Leinapäev	15	16	17
25	18	19	20	21 Suve algus	22	23 Võidupüha	24 Jaanipäev
26	25	26	27 Seitsmemagajapäev	28	29 Peetripäev	30	

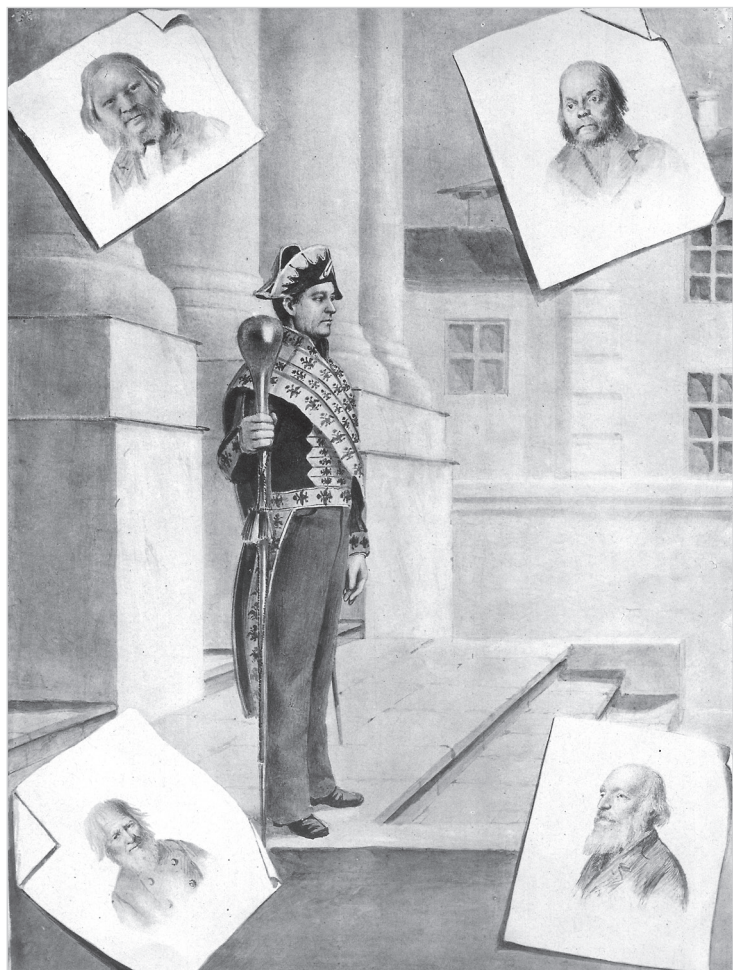
23. juuni – Tartu Ülikooli Raamatukogu 210. aastapäev
23 June – 210th anniversary of Tartu University Library

27.–30. juuni - Euroopa Teadusraamatukogude Ühenduse LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche - Association of European Research Libraries) 41. aastakoosolek Tartus
27–30 June – LIBER (Association of European Research Libraries) 41st Annual Conference in Tartu

Eduard Hau (1807–1888). *Stud. Amberg.*
Lito. 1830. a-te keskpaik. ÜR 911

Estonus Johann Heinrich Amberg (1814–1848) õppis Tartu ülikoolis õigusteadust 1833–1835, *cand.* 1842.

Säravate ilustustega vormi kandmine, eriti koos mõõga ja kannustega, oli üliõpilase jaoks vahel uhkuse küsimus, vahel vastumeelne ja tülikas kohustus, mille täitmist jälgiti aga rangelt. Vabalt tundis tudeng end üksnes kodumiljööös. Üht lõbusat juhtumit on meenutanud Korp! Estonia vilistlane Roman von Antropov. Vilul sügispäeval oli ühel kaaskorporandil väljasõidul seljas öösärk, mille peale oli tõmmatud mantel. Kui ta tagasi jõudes troskast väljus, märkas pedell tema kohatut rõivastust. Rektori juurde karistamiseks saadetud üliõpilane vastas aga noomimisele: „*Magnificenz!* Mulle pandud süütegu on vaid näiline, ma olen väga vaene ja mul ei ole sooja mantlit. Et end külma eest kaitsta, tõmbasin ma vormi peale öösärgi ja sellele oma õhukese mantli. Pedell nägi üksnes öösärki, mitte selle all olevat vormi.” Korda täitnud üliõpilane teenis mõistva rektori käepigistuse ja pääses karistusest. (*Nachträge zum Album Estonorum.* Dorpat, 1907, lk. 58)

Eduard Hau (1807–1888). *Stud. Amberg.*
Lithograph. Mid-1830s. ÜR 911

Estonus Johann Heinrich Amberg (1814–1848) studied law at Tartu University in 1833–1835, *cand.* 1842.

The wearing of uniform with glittering embellishments, particularly with a sword and spurs, was for the student at times a matter of pride, at times an unpleasant and troublesome obligation; however, its observance was strictly monitored. The student could feel free only in his home environment. Roman von Antropov, an alumnus of the *Estonia* student fraternity, has recalled a funny incident. On an outing on a cool autumn day, a fellow fraternity brother was wearing just a nightshirt covered by a coat. As he got off the cab upon returning, his improper clothing was noticed by a bedel. The student was sent to the rector for punishment, but he answered the latter's reprimand as follows: „*Magnificenz!* The transgression I am accused of is only seeming, I am very poor and do not have a warm coat. To protect myself from cold, I put on my nightshirt upon my uniform, and upon the former, my flimsy coat. The bedel saw only the nightshirt, but not the uniform under it.” The law-abiding student earned a handshake from the understanding rector and escaped punishment. (*Nachträge zum Album Estonorum.* Dorpat, 1907, p. 58)

Rudolf Julius von zur Mühlen. Ülikooli pedell.
Lito. 1885

Rudolf Julius von zur Mühlen. University bedel.
Lithograph. 1885

Aleksander Hripkov (1799–?). Friedemann Goebeli portree. 1841
Alexander Hripkov (1799–?). Portrait of Friedemann Goebel. 1841

2012

JUULI / July

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
26							1
27	2 Heinamaarjapäev	3	4	5	6	7	8
28	9	10 Seitsmevennapäev	11	12	13 Mareta- ehk karusepäev	14	15
29	16	17	18	19	20	21	22 Madlipäev
30	23	24	25 Jaagupipäev	26 Annepäev	27	28	29 Olevipäev
31	30	31					

Aleksander Hripkov (1799–?). Friedemann Goebeli portree. Õli, lõuend. 1841. M 11

1828. aastal Jenast Tartu ülikooli keemia- ja farmaatsia-professoriks tulnud Carl Christoph Traugott Friedemann Goebeli (1794–1851) on kunstnik jäädvustanud sinises musta sametkraega professorifrakis. Riietusele lisab elegantsi vabalt õlgadele heidetud, musta allapööratud krae ja punase voodriga keep-mantel ning frakil kanda lubatud orden. Kooskõlas sajandi algul meestemoes kodunenud inglispärase riietusstiiliga, mis sajandi keskpaigaks oli romantilisest muutunud tõsisemaks ning väarikamaks, võime maalil näha oleva rõivastuse juurde ette kujutada siniseid või valgeid pantaloone, säärsaapaid ja armastatud aksessuaarina terve sajandi moes püsinud jalutuskeppi.

Alexander Hripkov (1799–?). Portrait of Friedemann Goebel. Oil on canvas. 1841. M 11

Carl Christoph Traugott Friedemann Goebel (1794–1851), who came from Jena to Tartu University in 1828 to become professor of chemistry and pharmacy here, has been depicted by the artist in a blue professor’s tailcoat with a black velvet collar. Elegance is added by the cape coat with a black turn-down collar and red lining, which has been cast freely onto the shoulders, and the order, which was allowed to be worn on a tailcoat. In keeping with the English style of clothing, which had been adopted early in the century and had changed from romantic to more serious and dignified by mid-century, one can imagine the professor to wear, besides the clothes depicted, blue or white pantaloons, high boots, and a walking stick, a popular accessory that was in fashion throughout the century.

Eduard Hau. Prof. Walter Friedrich Clossiusse portree. Õli, lõuend. 1837

Eduard Hau. Portrait of prof. Walter Friedrich Clossius. Oil on canvas. 1837

Aleksander Hripkov (1799–?). Amalie Goebeli portree. U 1840
Alexander Hripkov (1799–?). Portrait of Amalie Goebel. C. 1840

2012

AUGUST / August

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
31			1	2	3	4	5
32	6	7	8	9	10 Lauritsapäev	11	12
33	13	14	15 Rukkimaarjapäev	16	17	18	19
34	20 Taasiseseisvumis- päev	21	22	23	24 Pärtlipäev	25	26
35	27	28	29	30	31		

28. august – Tartu ülikooli raamatukogu esimese direktori professor Johann Karl Simon Morgensterni (1770–1852) 242. sünniaastapäev
28 August – 242nd birthday of Professor Johann Karl Simon Morgenstern (1770–1852), the first director of Tartu University Library

Aleksander Hripkov (1799–?). Amalie Goebeli portree.
Õli, lõuend. U 1840. M 12

Professor Friedemann Goebeli kaunis abikaasa Henriette Wilhelmine Amalie Goebel demonstreerib kunstnikule poseerides ühtaegu nii väarikat kui nooruslik-naiivset biidermeiermoodi, mis maali valmimise ajal, pärast 1830ndaisse jäänud hiilgeaegu, on juba taandumas. Tema eredavärvilisel siidkleidil on lai ja madal, sügavalt õlgu paljastav, kroogitud pitsiga kaunistatud dekoltee ja jõhvpolstritega toetatud laiad puhvvarrukad. Pärast ampiirsilueti kadumist taas oma õigel kohal asuv vöökoht on korsetiga rõhutatud ja paistab laiade käistega võrreldes imepeenike. Kaela katmiseks mõeldud karusnahkne boa on poseerimise ajaks ühele õlale jäetud. Juba sajandi algul tekkinud tava kujundada ehted ühtse komplektina on jätkuvalt moes. Nii näeme aksessuaaridena vääriskividega kõrvarõngaid ning samasugust prossi, millega on kinnitatud õrnast läbipaistvast kangast kaelarätt. Äratuntavalt biidermeierlik on ka daami ohtralt juuksepuumata võitud soeng, milles külgmised juuksed raamivad nägu tumedate läikivate lokikobaratena, tuues nii esile soengukandja värske ja õrna jume, tagumised juuksed on mitme keeruka juuksesõlmena pealaele tõstetud.

Alexander Hripkov (1799–?). Portrait of Amalie Goebel. Oil on canvas. C. 1840. M 12

Professor Friedemann Goebel's beautiful wife Henriette Wilhelmine Amalie Goebel, while posing for the artist, demonstrates the dignified but at the same time youthful and naive Biedermeier style of fashion, which, after its brightest period in the 1830s, was actually disappearing at the time the portrait was painted. Her colourful silk dress has a wide and low décolletage that deeply uncovers the shoulders and is decorated with frilled lace; her dress also has wide puffed sleeves supported by horsehair stuffings. After the disappearance of the Empire silhouette, the waistline is in its right position again; it is emphasized with the corset and seems very thin in comparison with the wide sleeves. The boa meant to cover the neck has been left onto one shoulder during the posing. The custom of designing adornments as a set, which appeared early in the century, is still in fashion. Thus, we can see as accessories the earrings with gems and a similar brooch, which fastens the neckerchief made of a delicate, transparent cloth. One can recognize the Biedermeier style also in the lady's hairdo, which is richly anointed with hair pomade and in which the hair at the sides frames the face as dark, shining curl clusters, thus emphasizing the lady's fresh and delicate complexion; the hair at the back has been lifted onto the crown and arranged into several complicated hair knots.

William Henry Fox Talbot (fotograaf).
Puuviljamüüjad Lacock Abbey õuel.
Soolapaberfoto. 1840. a-d

William Henry Fox Talbot (photographer).
The Fruitsellers in the Cloisters of Lacock Abbey. Salted paper print. 1840s

Louis Höflinger. Vaade Tartule Ressource'i aiast. 1860. Fragment
Louis Höflinger. View of Tartu from the Ressource Garden. 1860. Fragment

2012 SEPTEMBER / September

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
35						1 Teadmistepäev; ülemaailmne rahupäev	2
36	3	4	5	6	7	8 Ussimaarjapäev	9 Vanavanemate päev
37	10	11	12	13	14	15	16
38	17	18	19	20	21 Madisepäev	22 Vastupanuvõitluse päev; sügise algus	23
39	24	25	26	27	28	29 Mihklipäev	30

3. september – Tartu Ülikooli 2012/2013. õppeaasta avaaktus
3 September – opening ceremony of the academic year 2012/2013 at the University of Tartu

20. september – Tartu ülikooli mälestuspäev Raadil
20 September – commemoration day of the University of Tartu at Raadi cemetery

Louis Höflinger (19. saj). Vaade Tartule Ressource'i aiast. Värviline lito. 1860. Fragment. ÜR 964

1835. aastal asutati Tartus *Bürgermusse* asemele tähtsamaid linnakodanikke ühendav ajaviiteklubi *Die Gesellschaft der Ressource in Dorpat* ehk lühidalt *Ressource*, mis tegutses kuni 1940. aastani. Juba 1826. aastal oli vana *Musse* ostnud endale Ülejõeel aia koos hoonetega. Peterburi maanteest (praegu Narva) Liiva tänavani ja Puiestee tänavast Tallinna (praegu Staadioni) tänavani ulatuv pikkade jalutusteedega aed oli suviseks meelelahutuseks väga populaarne.

Meltsiveski tiigile ja linnale avaneva kauni vaate taustal kujutatud linnakodanike rõivastus esindab moeperioodi, mida hakati korvseeliku taasilmumise tõttu nimetama teiseks rokokooks. Moes oli lai krinoliin, kitsas korsett ning ülalt kitsad, alt avarad käised. Tööstuslikult toodetud teraskonstruktiooniga alusseelik oli suhteliselt odav ja seetõttu mitte enam ainult kõrgklassi privileeg, nii kandsid seda Tartu prouadki ning kulutasid kleidile rohkelt kangast. Biidermeiermoe kadudes lihtsustunud soengut pidi katma fantaasiarikkalt rüüside, lintide või lilledega kaunistatud tanukübar ja päevavari kaitses inetu päevituse eest. Mugavuse taotlusega lihtsamaks ja tagasihoidlikumaks muutunud meestemoes olid fraki ja silindri kõrvale asunud sakoülikond ja madalapõhjaline kaabu.

Louis Höflinger (19th c.). View of Tartu from the Ressource Garden. Coloured lithograph. 1860. Fragment. ÜR 964

In 1835, *Die Gesellschaft der Ressource in Dorpat*, briefly just *Ressource*, a recreational club uniting the more important town citizens, was founded in Tartu to supersede the *Bürgermusse*. The *Ressource* was active until 1940. As early as 1826, the old *Musse* had bought a garden with buildings in the Ülejõe quarter. The garden, which reached from Peterburi (now Narva) Road to Liiva Street and from Puiestee Street to Tallinna (now Staadioni) Street, had long promenades and was a very popular place for recreation in summer.

The town citizens' clothing, depicted against the background of the beautiful view of Meltsiveski Pond and the town, represents a fashion period that came to be called the Second Rococo by the reappearance of the hoopskirt. Wide crinoline, narrow corset, and sleeves narrow at the top and wide at the bottom were in fashion. The industrially made 'steel cage' crinoline was relatively cheap and therefore not a privilege of the upper class any more; it was worn by ladies in Tartu as well, and they used much cloth to make a dress. As the Biedermeier style disappeared, hairdo became simpler and was to be covered by a bonnet fancifully decorated with ruffles, ribbons, or flowers, and a sunshade protected from an ugly tan. In men's fashion, which had become simpler and more modest due to a striving for comfort, the black coat with striped trousers and the low-bottomed hat had taken their place beside the tailcoat and the top hat.

Louis Höflinger. Vaade Tartule Toomemäelt. Lito. 1860. Fragment

Louis Höflinger. View of Tartu from the Cathedral Hill. Litograph. 1860. Fragment

Wilhelm Staden (fotograaf). Kivikants. Albumiinfoto. 1897
Wilhelm Staden (photographer). Stone Fortress. Albumen print. 1897

2012 OKTOOBER / October

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
40	1	2	3	4	5	6	7
41	8	9	10	11	12	13	14 Kolle tamispäev
42	15	16	17	18 Luukapäev	19	20 ^{fl} Hõimupäev	21
43	22	23	24	25	26	27	28 Simunapäev; Üleminek talveajale
44	29	30	31 Usupuhastuspüha				

22.–28. oktoober – Rahvusvaheline Open Accessi nädal 2012
22–28 October – International Open Access Week 2012

25. oktoober – Tartu Ülikooli 380. aastapäev
25 October – 380th anniversary of the University of Tartu

Wilhelm Staden (fotograaf). Kivikants.
Albumiinfoto. 1897. Fo 3845:1D

Fotol on 1896. aastal Kivi t. 58 korteri üürinud Tartu ülikooli tudengid – Lui Olesk *jur.*, Jaak Paltser ja Artur Seen *math.*, Johan Kanter *med.*, Hans Jako *pharm.*, Johan Köpp *theol.*

Sel ajal tavapäraselt tudengite suuremat üürikodu kutsuti *Burg*. Sellest ajendatuna panid need eesti noormehed oma ühis-korteri nimeks tänava järgi „Kivikants“, mis püsis mitu aastat. „Kivikantsi“ külastasid sageli mõne elaniku kaas-võitlejad EÜS-ist või endised koolivennad, nagu näiteks Konstantin Päts.

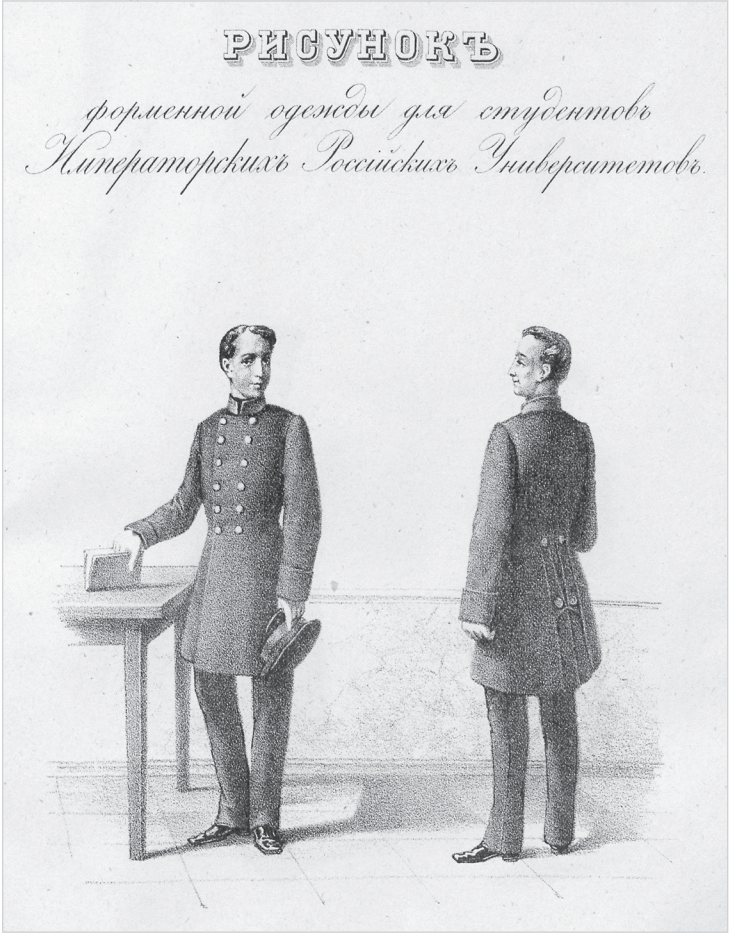
1860. aastast võisid Tartu tudengid kanda väljaspool õppetööd vaba rõivastust, samast ajast lubatud valge vormimüts oli alati kohustuslik. Vene ülikoolide üldise vormirõivastuse stiilist ja kandmise korrast kogu sajandi vältel mõneti erinenud Tartu ülikoolis tehti üldkehtiva vormi kandmine kohustuslikuks 1894. aastal.

Wilhelm Staden (photographer). Stone Fortress.
Albumen print. 1897. Fo 3845:1D

The photograph shows Tartu University students who rented flats in Tartu at No 58, Kivi Street in 1896: Lui Olesk *jur.*, Jaak Paltser and Artur Seen *math.*, Johan Kanter *med.*, Hans Jako *pharm.*, and Johan Köpp *theol.*

A large rented student home, which was customary at that time, was called a *Burg*. These Estonian young men called their communal flats „Stone Fortress“ by the name of the street (Kivi Street = Stone Street); that name was used for several years. The „Stone Fortress“ was frequented by one or another inhabitant’s fellows from the Estonian Student Society or former schoolmates, such as Konstantin Päts, future president of Estonia.

From 1860, the students in Tartu were allowed to wear free clothes outside studies, but it was always obligatory for them to wear a white uniform cap, which was allowed from the same year. Tartu University, throughout the century somewhat different from other Russian universities by the general style of its uniform as well as by the order of wearing it, made it obligatory to wear a generally established uniform in 1894.

Üldine üliõpilasvorm Venemaal. 1885

Common student uniform in Russia. 1885

2012 NOVEMBER / November

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
44				I Pühakutepäev	2 Hingedepäev	3	4
45	5	6	7	8	9	10 Mardipäev	11 Isadepäev
46	12	13	14	15	16 Taassünnipäev	17	18 Läti Vabariigi väljakuulutamise päev
47	19	20	21	22	23	24	25 Kadripäev
48	26 Kodanikupäev	27	28	29	30 Andresepäev		

18. november – Euroopa akadeemilise pärandi päev
18 November – European Academic Heritage Day

28. november – Tartu Ülikooli Raamatukogu XI kirjepäev
28 November – 11th MARC Record Seminar in Tartu University Library

**Prof. Herbert Normann lapsena oma isa perekonna-
albumi fotodel ja *Isamaa Kalendri* ärireklaame.**

19. saj lõpp – 20. saj algus. F 78, Fo Norm 1:13, 17
R A-20754

19. sajandi lõpuks oli rõivaste ja aksessuaaride kohalikke valmistajaid ja vahendajaid Tartu linnas juba üsna arvukalt. 1897. aastal oli siin 118 riidekaubaäri, milles tegutsesid saksa ja vene käsitöölised ning kaupmeeste kõrval edukalt ka tarbijaskonnas enamuses olevad eestlased. Eesti elanikkonnale muutus üha iseendastmõistetavamaks fotoateljee külastamine, portreedel ja perekonnapiltidel on meieni jõudnud ka tolleaegne mood.

Moe stilistiline mitmekesisus tagas vabaduse vormis ja värvides ning võimaldas isikupärase maitse rakendamist. Daamide krinoliini tõrjus välja kitsas seelik, mis 1880. aastatel oli isegi nii kitsas, et tuli põlved sammu lühendamiseks kinni siduda. Avarama seelikujoone saamiseks kasutati hobujõhviga alusseelikut või seelikusse ömmeldud sulgi. Elegantsi võidi lisada ka seeliku avardamisega allpool põlvi ja slepiga. Sajandivahe-tuse moes ja hiljemgi oli iseloomulik kaheosalise kleidi kõrge kaelus, kaunistatud rinnaesine ja rõhutatud õlajoon. Armas-tatud aksessuaarid olid kübar, lehvik ning päevavari, neist pidi daamidel olema rõivastusega sobitamiseks hiiglaslik varu. Härrade riietus püsis tagasihoidlikes värvides, käibel oli kõik varasem, lisandusid smoking ja spordiriietus. Mehed demonstreerisid ülikonnal uhkusega oma uuriketti, naistel kaunistas rinnaesist sageli medaljon või pross. Gümnasistid pidid kandma mundrit, mis samuti lasti rätsepal ömmelda.

**Prof. Herbert Normann as a child in photographs
from his father's family album; business advertise-
ments from the *Isamaa Kalender*. Late 19th and early
20th centuries. F 78, Fo Norm 1:13, 17; R A-20754**

By the late 19th century, there was quite a large number of local makers and mediators of clothes and accessories in Tartu. In 1897, the town had 118 clothing businesses. Besides German and Russian handicraftsmen and merchants, Estonians, who constituted a majority of the consumers, worked successfully there. It became increasingly natural for the population of Estonia to visit photographer's studios, and in portraits and family pictures we can also see the fashion of those times.

The variety of fashion styles ensured freedom in form and colours and provided an opportunity to apply individual taste. The ladies' crinoline was superseded by a narrow skirt, which in the 1880s was even so narrow that knees had to be tied to shorten the steps. For a larger skirt line, a horsehair petticoat or feathers sewn into the skirt were used. Elegance could be added by broadening the skirt below the knees, as well as by train. The fashion of the turn of the century and even later was characterized by the high collar of the two-piece dress, the decorated bosom, and the emphasized shoulder line. Beloved accessories were the hat, fan, and sunshade; the ladies had to possess a huge stock of these items to be able to suit them to their clothes. Gentlemen's clothes retained their modest colours, and all the former clothes were still in use; to these were added the dinner jacket and sports clothes. Men proudly demonstrated their watch chains on their suits, whereas women's bosom was often decorated with a medal-lion or a brooch. Gymnasium students were to wear a uni-form, which was also ordered from a tailor.

**Edmund Russow (fotograaf). Frieda Russow(?) Tartu
Toomemäel. Stereofoto. 1895**

**Edmund Russow (photographer). Frieda Russow(?) on
the Cathedral Hill in Tartu. Stereograph. 1895**

Ajakirja Maret: naiste ja kodude kuukiri esikaas (1936)
Front cover of the journal Maret: naiste ja kodude kuukiri (1936)

2012 DETSEMBER / December

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
48						I	2 Esimene advent
49	3	4	5	6 Talvine nigulapäev	7	8	9 Teine advent
50	10	11	12	13 Luutsinapäev	14	15	16 Kolmas advent
51	17 Tõnisepäev	18	19	20	21 Toomapäev; talve algus	22	23 Neljas advent
52	24 Jõululaupäev	25 Esimene jõulupüha	26 Teine jõulupüha	27	28 Süütalastepäev	29	30
	31 Vana-aasta						

1. detsember – rahvusülikooli 93. aastapäev, audoktorite promoveerimine
1 December – 93rd anniversary of Estonian national university, promotion of honorary doctors

Ajakirja *Maret: naiste ja kodude kuukiri* esikaas (Tartu, detsember 1936). R B-794

Eestlaste moeteadlikkust hakkas 19. sajandi lõpust alates aina enam suunama omakeelne ajakirjandus. Varaseim eesti naiste- ja perekonnaajakiri *Linda* (1887–1905) oli üldhariv ja jättis moeteema tahaplaanile. Seda asusid korvama esimesed „riidelõikuse-õpetused“ ja käsitöösuunitlusega perioodilised väljaanded, näiteks *Käsitööleht* (1906–1926). Trükitehniliste vahendite mitmekesisemaks ja kättesaadavamaks muutudes hakkas paranema ka väljaannete väline külg. 1924. aastal ilmumist alustanud *Eesti Naine* andis uuemaid moesuundi edasi juba paljudel värvitahvlitel. Maailmasõdade vahelisel perioodil lisandus veel mitmeid naistele suunatud moe- ja meelelahutusajakirju, nagu 1935. aastal ilmuma hakanud kuukiri *Maret*.

Sajandi teisel kümnendil maad võtnud minimalistlik ja praktiline naistemood asendus 1930. aastatel pehmema joone ja keerukamate lõigetega rõivastega, staatusesümbolina tulid taas moodi luksuslikumad kangad ja karusnahk.

Front cover of the journal *Maret: naiste ja kodude kuukiri* (Tartu, December 1936). R B-794

Since the late 19th century, the fashion awareness of the Estonians has increasingly been directed by Estonian-language press. The earliest Estonian women's and family journal *Linda* (1887–1905) strove to provide general knowledge and put the subject of fashion in the background. To remove that shortcoming, new „instructions on cutting cloths“ as well as periodicals on handicraft, such as *Käsitööleht* (1906-1926), emerged. As the printing equipment became more varied and more readily available, the outward appearance of the publications also improved. The journal *Eesti Naine*, which began to be published in 1924, reflected newer fashion trends on many colour plates already. In the period between the two world wars, there emerged several other fashion and entertainment journals for women, such as the monthly *Maret*, which began to appear in 1935.

The minimalist and practical women's fashion that prevailed in the second decade of the 20th century was superseded in the 1930s by clothes of softer line and more complicated cuts; as status symbols, more luxurious cloths as well as fur came into fashion again.

James Gillray (1756–1815). Poleeritud noorhärade paar.
Karikatuur ajakirjast *Journal des Luxus und der Moden* (1801)
James Gillray (1756–1815). A Pair of Polished Gentlemen.
Caricature from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (1801)

2013

JAANUAR / January

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
1		1	2	3	4	5	6
2	7	8	9	10	11	12	13
3	14	15	16	17	18	19	20
4	21	22	23	24	25	26	27
5	28	29	30	31			

VEEBRUAR / February

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
5					1	2	3
6	4	5	6	7	8	9	10
7	11	12	13	14	15	16	17
8	18	19	20	21	22	23	24
9	25	26	27	28			

MÄRTS / March

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
9					1	2	3
10	4	5	6	7	8	9	10
11	11	12	13	14	15	16	17
12	18	19	20	21	22	23	24
13	25	26	27	28	29	30	31

APRILL / April

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
14	1	2	3	4	5	6	7
15	8	9	10	11	12	13	14
16	15	16	17	18	19	20	21
17	22	23	24	25	26	27	28
18	29	30					

MAI / May

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
18			1	2	3	4	5
19	6	7	8	9	10	11	12
20	13	14	15	16	17	18	19
21	20	21	22	23	24	25	26
22	27	28	29	30	31		

JUUNI / June

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
22						1	2
23	3	4	5	6	7	8	9
24	10	11	12	13	14	15	16
25	17	18	19	20	21	22	23
26	24	25	26	27	28	29	30

JUULI / July

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
27	1	2	3	4	5	6	7
28	8	9	10	11	12	13	14
29	15	16	17	18	19	20	21
30	22	23	24	25	26	27	28
31	29	30	31				

AUGUST / August

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
31				1	2	3	4
32	5	6	7	8	9	10	11
33	12	13	14	15	16	17	18
34	19	20	21	22	23	24	25
35	26	27	28	29	30	31	

SEPTEMBER / September

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
35							1
36	2	3	4	5	6	7	8
37	9	10	11	12	13	14	15
38	16	17	18	19	20	21	22
39	23	24	25	26	27	28	29
40	30						

OKTOOBER / October

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
40		1	2	3	4	5	6
41	7	8	9	10	11	12	13
42	14	15	16	17	18	19	20
43	21	22	23	24	25	26	27
44	28	29	30	31			

NOVEMBER / November

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
44					1	2	3
45	4	5	6	7	8	9	10
46	11	12	13	14	15	16	17
47	18	19	20	21	22	23	24
48	25	26	27	28	29	30	

DETSEMBER / December

Ndl	E	T	K	N	R	L	P
W	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat	Sun
48							1
49	2	3	4	5	6	7	8
50	9	10	11	12	13	14	15
51	16	17	18	19	20	21	22
52	23	24	25	26	27	28	29
1	30	31					

James Gillray (1756–1815). Poleeritud noorhärrade paar. Karikatuur ajakirjast *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, august 1801). Koloreeritud ofort. R XVI 114

Ligemale poolteist tuhat karikatuuri loonud inglise kunstnik James Gillray oli oma ajastu ühiskondlike ja poliitiliste olude ning inimlike nõrkuste terav kritiseerija. Tema sarkastilise pilgu alla sattus ka moejärgimises tavapiire ületav keigarlikkus. Ka opositsioonipoolele kuuluvaid antiroyalistidest poliitikuid ooberst Matthews ja tema lahutamatut kaaslast, pilkava grimassiga härra Skeffingtoni on kunstnik moenarridena naeruvääristanud. Gillray pisendab mõnuga nende tähtsust, kujutades varakaid noormehi saabastesse topituina. Tallates üleoleku märgiks teineteise varbaid, tunnevad nad samal ajal suurimat uhkust oma moodsa elegantsi üle, mida rõhutab saabaste kõrgetasemeline poleeritus ja selle saavutamiseks vajalike vahendite ning retseptide rohkus.

Esikaanel:

Ajakirja *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, 1801) frontispissil on vastandatud kahe sajandivahetuse moestiilid – ülal pitsimeistrite ja parukategijate kuldaeg, võimukas ja pompöösne barokk, all antiikset lihtsust ülistav, mugavust ja loomulikkust taotlev ampiirstiil.

James Gillray (1756–1815). A Pair of Polished Gentlemen. Caricature from the journal *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, August 1801). Coloured etching. R XVI 114

The English artist James Gillray, author of nearly 1,500 caricatures, was a sharp critic of social and political circumstances as well as human weaknesses of his age. Among other things, he focused his sarcastic eye on dandyism, which exceeded common boundaries in following fashion. The artist has also ridiculed as dandies two politicians who belonged to the opposition as antiroyalists: Colonel Matthews and his inseparable fellow, the ironically grimacing Mr Skeffington. With relish, Gillray has depreciated them, depicting the affluent young men stuffed into boots. Treading on each other's toes to demonstrate their superiority, they are at the same time highly proud of their modern elegance, which is emphasized by the high polish of the boots as well as by the abundance of the means and recipes necessary to achieve it.

On the front cover:

On the frontispiece of the journal *Journal des Luxus und der Moden* (Weimar, 1801), fashion styles of two turns of the century are contrasted: above, the powerful and pompous Baroque, the golden age of lacemakers and wigmakers; below, the Empire style, which praises ancient simplicity and aims at comfort and naturalness.

Koostanud Mare Rand, Kristiina Tiideberg
Kujundanud Eve Valper
Toimetanud Mare Rand, Eve Valper
Tõlkinud Sulo Lembinen
Produtsent Ilona Smuškina
W. Struve 1, 50091 Tartu
Telefon (+372) 737 5702
Faks (+372) 737 5701
E-post library@utlib.ee
www.utlib.ee
© Tartu Ülikooli Raamatukogu

Compiled by Mare Rand, Kristiina Tiideberg
Design by Eve Valper
Edited by Mare Rand, Eve Valper
Translated by Sulo Lembinen
Produced by Ilona Smushkina
1, W. Struve St., 50091 Tartu, Estonia
Phone +372 737 5702
Fax +372 737 5701
E-mail library@utlib.ee
www.utlib.ee
© Tartu University Library